

Sleng kot identiteta

Erik Toth

**Pred leti sem s kolegico Mirno Buić izdal *Slovar izolskega slenga*, leta 2011 pa je sledila še druga dopolnjena izdaja. Projekt je izhajal predvsem iz zabavne ideje zbiranja »posebnih«
gesel in besednih tvorb v lokalnem, izolskem, okolju. Vendar je iz ideje nastal obsežen projekt, naposled pa še tiskana različica.**

Tekst oziroma premišljevanje znotraj teksta, ki je pred vami, ni vezano neposredno na slovar ali izolski sleng, temveč na številne pomisleke, povezane s slovenskim jezikom in drugačnimi neknjižnimi jezikovnimi tvorbami, ki so nastali med izvajanjem projekta. Recimo: kolikšna je realna potreba in želja po uporabi standardizirane oblike maternega jezika, predvsem s strani mladih? Ali dejansko poznamo razliko med neformalnimi govoricami in jezikovnimi zvrstmi? Kako je možno, da se v tako majhnem prostoru pojavi tako širok spekter popolnoma novih gesel; povrh vsega pa se razlikuje od gesel z bližnjih krajev? In ali je možno razumeti stanje (mlade) družbe na podlagi jezika ali govorice, ki ga uporabljajo vsakodnevno?

Na vsa zgoraj postavljena vprašanja verjetno ne bo mogoče odgovoriti (vsaj ne popolnoma), saj nekatera najbrž zahtevajo dolgotrajno empirično raziskavo, ki pa tudi sama morda ne bi povsem odgovorila na predstavljene dvome. Moj tekst je zato mišljen predvsem kot delitev izkušenj in premislekov, ki izhajajo iz njih, ter kot povabilo k razmisleku o danes zelo razširjeni obliki neformalne govorice, kot je sleng.

Kako umesiti sleng?

Najprej je nujno, da razločimo narečje od slenga, saj lahko ugotovljamo, da obojega še vedno precej ljudi ne loči. Narečje je ena izmed formalno priznanih jezikovnih zvrsti, ki jo uporablja poljubno število govorcev na določenem, zamejenem geografskem območju. Po navadi gre za nestandardiziran, a precej stabilen jezikovni red, z lastnim besediščem, fonetiko in tudi slovnico, ki se prenaša iz generacije na generacijo prek medosebnega občevanja, tj. brez posredovanja institucij, kot so šola ipd.

Sleng pa je neformalna govorica, neprepoznana kot uradna jezikovna zvrst, ki se pojavi v določenih krogih kot odraz soci-

alne pripadnosti. Po navadi je najbolj razširjen med mladimi. Njegova lastnost pa je hitro in redno spreminjanje ter preoblikovanje.

Sleng je zelo zanimiva sociolingvistična tvorba, ki deluje bolj »živo«
kot standardizirani jezik in celo kot narečje; to pa zato, ker je proces preoblikovanja tako hiter, da že naslednja generacija ne bo nujno rabila enakih besednih tvorb, kot jih je prejšnja. Lepota slenga je v velikanski sposobnosti ustvarjanja lastnih gesel, ki jih ne poznamo v knjižnem jeziku (kot na primer *babalariti*, »govoriti«, »blebetati«), izvirajo pa lahko iz tujeje jezika (npr. *banda*, »skupina«, »družba, družčina«; *kagada*, »slaba izkušnja, sranje«; *katena*, »veriga«; *jerba*, »trava, marihuana«; ali tudi v osrednji Sloveniji dobro znana *gemblati* in *skrolati* itn.), žargona (*cigla*, iz žargonske besede za zidak, tu v pomenu »zelo močno, jako«; *kajla*, izvorno »veriga, žica«, tu v pomenu »hinavska poteza ali dejanje«) ali pa nastajajo s pomočjo onomatopoiije (na primer *čopniti*, »pojesti«, ali *njunjati*, »spati, spočiti si«), pomanjševalnic (*pisich*, »manjši kos, del celote«, iz ang. *piece*, kos, del), spojitve več besed (*šnofenkrof*, »lep, »ljubek, srčkan«) itn. Povrh vsega pa se sleng lahko omeji zgolj na manjšo skupino ljudi, ali, kot sem ugotovil med svojo raziskavo, na ožjo skupine mladih, ki prebivajo v točno določenem predelu mesta ali celo zgolj v eni ulici. Po drugi strani pa se v slengu pojavijo tudi besede, ki se prenašajo iz generacije v generacijo in jih lahko najdemo med večino mladih govorcev na določenem govornem območju. Takšni »zimzeleni«
gesli sta, na primer, večna *ful* in *stari*, ki so ju redno uporabljale že starejše generacije in očitno spada med dovolj privlačne besede, da se prenesejo tudi na mlajše generacije.

Med raziskovanjem in zbiranjem gesel sem dodatno ugotovil, da se mladina relativno dobro znajde v spajanju oziroma prilagajanju ter prirejanju pomenov prvin slovenskega zbornega ali knjižnega pogovornega jezika s slengom (nekaj primerov je vidnih pri sledečih geslih: *paranojiti*, »dolgočasiti se, pretirano skrbeti«; *mongoloid*, »neumen, butelj«; *močen*, »dober, hvalevreden«; *jeklenka*, »zelo pijan« itn.).¹ Narečne prvine so prisotne

¹ Vsi primeri so iz 2. izdaje *Slovarja izolskega slenga*, od koder jemljem tudi prevode v knjižni jezik.

predvsem v govorici mladih, ki izhajajo iz ruralnih področij (*mona*, »neumen«; *pindulič*, »obesek«; *karjola*, »samokolnica« itn.). Uporabe narečnih prvin v rednem govornem procesu se redkeje zavedajo, ker so v njihovem uličnem sporazumevanju slengovska gesla redno in močno prisotna do te mere, da zasenčijo prvine, ki izvirajo iz različnega geografskega in družbenega jezikovnega ozadja.

Predstavljeno mešanje jezikovnih kodov je preprosto odraz odnosa mladine do standardne različice knjižnega jezika, s katerim se ne znajo identificirati zaradi številnih faktorjev, med katerimi so poglobitni zgodovinsko ozadje, geografsko področje, družinsko okolje in skupnost, s katero so v interakciji. Predvsem v tako ključnem obdobju človeškega razvoja, kot je mladost, so mlade osebe še najbolj na udaru, in ravno takrat se standardni jezik izkaže za preveč nefleksibilnega in zato skorajda tujega za izražanje celovitosti občutkov, ki prevevajo mladostnike. Kar jih naposled spravi v položaj, da svoje poglobitne izrazne impulze kanalizirajo prek jezika, ki je specifično prilagojen njim in s katerim se ne le identificirajo, temveč predvsem ločijo od preostale populacije. Hkrati pa ta jezikovni kod vzpostavi pomene, ki se prilagajajo njihovi specifični izkušnji, zato postane ključen vzvod medsebojnega razumevanja. Knjižni (ali materni) jezik tako kljub temu, da ostaja temelj, na katerem gradijo lastne inovativne jezikovne prvine, postane v njihovi percepciji zgolj nuja, ki jim jo vsiljujejo družbene norme; eden od momentov frustracije odraščanja, ki je, seveda, povezan z izobraževalno konotacijo, ki jo lepijo na slovenski knjižni jezik.

Sleng in the real life

Če se le nekoliko bolj konkretno lotimo zgoraj omenjenih faktorjev vpliva in jih prilagodimo na okolje, iz katerega izhajam, bi bilo *a priori* nepredstavljivo, da bi se kdo sporazumeval v zbornem jeziku. Na Slovenskem primorju je močno prisotna italijanska kultura in italijanski vpliv, vezana predvsem na zgodovino tega območja. Veliko je tudi narodnostno mešanih družin in družin, ki so se priselile iz držav bivše SFRJ, kar pomeni, da jim je slovenščina tuji jezik, ki so se mu morali po svoje prilagoditi. Lokalna skupnost pa je skozi čas vzpostavila novo, lastno obliko govorice, katere širjenje brzda le šolstvo in tako ohranja rabo slovenskega jezika na priporočljivem nivoju oz. zadovoljivi ravni.

Ozemlje, torej tudi veliko vpliva pri vzpostavitvi novega zbora gesel. Sleng pa je zaradi svoje gibkosti najprimernejša platforma, prilagojena mladini, ki želi v vsakem obdobju zgodovine

po svoje povedati svoje misli in tegobe. Ravno sleng je dokaz dinamičnosti, fleksibilnosti in odprtosti jezika, saj omogoča odprto pot ustvarjalnosti, poleg tega pa je vanj vpisana ironičnost, ki nas hkrati zabava in zrcali specifični zgodovinski moment družbe (opisane prvine je začutili v geslih, kot so *drapniti*, *donflati*, *mastimir* itn).

Izpostavil sem posebnost širokega spektra novih gesel v slengu ter razlikovanje med slengovskimi govoricami bližnjih krajev. Ta pojav izhaja iz zgodovinskih dejstev, saj so bili kraji na slovenski obali včasih precej bolj vsaksebi oziroma družbeno, kulturno in prometno bolj ločeni med seboj ter so obstajali skorajda kot manjši svetovi zase. Na ta način se je vzpostavljala kultura na mikro ravni, ki je bila seveda svojevrstna le v nekaterih značilnostih; toda to je bilo dovolj za oblikovanje razpoznavnih jezikovnih razlik. Te razlike so se prenašale in ohranile skozi čas, kar je zaznati tudi pri mladini, ki na podlagi lokalnih govoric ustvarja svoj sleng. Nekatera slengovska gesla preprosto niso prešla v uporabo, na primer, iz Izole v Koper ali obratno. Ena izmed specifičnih komponent izolskega slenga, ki ga ne najdemo drugod, je npr. pozdrav »*Ola, koša mona, ino?*« ali pa mašilo *in, to*. Izola se tudi kot manjši kraj ponaša z nekoliko bolj ustvarjalnim zaledjem na področju slenga, morda zaradi večje družbene kompaktnosti ali pa zgolj zaradi določenih značilnosti tukajšnjega prebivalstva.

Finiš

Sleng je živa jezikovna tvorba. O tem ni dvoma. Je neke vrste jezik mladih, saj dinamično nastaja na podlagi njihove interakcije in je zato v marsikaterem vidiku prilagojen njihovim potrebam. Sleng priča o marsičem: prek prisotnosti, oblike, časovnih frekvenc in geografskega okvira njegove uporabe lahko dojamemo in razumemo stanje duha, kakor se odraža v mladinski subkulturi. S pozorno raziskavo lahko odkrijemo marsikaj o odnosu, ki ga mlada populacija goji do sebe in svoje skupine, do soljudi, lokalne skupnosti, družbe, države in navsezadnje do maternega jezika.

Ostaja pa nekoliko strukturalistično obarvana dilema: če akademiki zagovarjajo tezo, da v knjižnem oz. zbornem jeziku nečesa ne zmorejo opisati ali izraziti, ergo to ne obstaja, izkaže pa se, da mladina to zmore izraziti v svojem slengu – ali je to res znak nefleksibilnosti in neprilagodljivosti jezika kot takega ali zgolj nepripravljenosti starejših govorcev in drugih jezikovnih avtoritet, da bi standardizirano verzijo jezika prilagodili tako, da bi se odprli izkušnjam in potrebam mlajše populacije? ●